

ATHENS voice

Γιώργος Ρερότ
Ο άνθρωπος που έφερε
τη Γιορτή της Μουσικής
στην Ελλάδα
Του Γιώργου Δημητράκουλου
σελ. 26

Δώσαμε, δώσαμε!
Η έκπληξη για τη φειγνή
ΔΕΘ είναι ότι δεν
υπάρχει έκπληξη
Του Ευτύχη Παλλήκαρη, σελ. 14

Επιστροφή στα θρανία

**ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
σελ. 20

ΔΗΜ. ΤΣΑΚΑΛΑΚΗΣ, ΜΟΝΟΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΗ ΣΗΤΕΙΑ, ΚΡΗΤΗ

Τι είναι τελικά το Αιγαίο; Θάλασσα ή πόλη;
Μια έκθεση στη Βενετία μπερδεύει τα πράγματα

ΥΓΡΗ ΠΟΛΗ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΖΙΡΤΖΙΛΑΚΗ

Η ΔΙΑΣΠΑΡΤΗ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ 10η Διεθνής Έκθεση Αρχιτεκτονικής, Biennale της Βενετίας, Ελληνικό περίπτερο, Giardini di Castello, 10/9 - 19/11/08

«Η διάσπαρτη αστικότητα του Αιγαίου Αρχιπελάγους» είναι ο τίτλος της ελληνικής συμμετοχής στη μεγαλύτερη αρχιτεκτονική έκθεση που διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια, τη 10η Biennale Αρχιτεκτονικής της Βενετίας. Επειδή το θέμα βρήκε απλόχερη υποδοχή στον ελληνικό τύπο, ξεκινά, παραθέτοντας τους τέσσερις λόγους που προσδίδουν ενδιαφέρον στην έκθεση που επιμελήθηκαν οι **Κ. Κοτζιά, Η. Κωνσταντόπουλος, Λ. Παπαδόπουλος** και **Κ. Φιλοξενίδου**.

Πρώτον, η σύνδεσή της με τη μεταφορά του «Αρχιπελάγους» ως αναδυόμενου κοινωνικού και χωρικού μοντέλου από πολλούς σύγχρονους στρεχαστές, όπως ο Μάσιμο Καταπάρι, ο Τζόρτζιο Ανγκάμπεν, ο Ζήγκουντ Μπάουμαν, ο Στέφανο Μπαέρι κ.ά. Δεύτερον, η ευφυής ένταξη στο διεθνή αρχιτεκτονικό διάλογο μιας «ελληνικής ιδιαιτερότητας». Τρίτον, το πλουσιολογικό βάθος που διαθέτει το θέμα και το οποίο σημάδεψε την ευρωπαϊκή κουλ-

τούρα καθ' όλη τη διάρκεια του «αύριο του 20ού αιώνα». Τέτατον, η ανάδειξη του «τουριστικού προβλήματος» της χώρας μας σε πρόκληση διεθνούς αρχιτεκτονικού διαλόγου. Πρόκειται για ένα επίκαιρο ζήτημα, που η επίσημη αρχιτεκτονική κοινότητα της χώρας μας τα τελευταία χρόνια το αγνοεί, σχεδόν με ακριβοπώλη τρόπο.

Αν αυτή η «διάσπαρτη αστικότητα» του Αιγαίου παρουσιάζεται σ' εμάς σήμερα τόσο οικεία και συνάμα ανοίκεια, εκφράζει πιθανόν το γεγονός ότι μοιραζόμαστε μαζί της ιλιγγιώδεις αναμειγνύσεις και αυτάρτελα που συστήνουν τη σύγχρονη κουλτούρα μας: Η «κόπια των αρχαίων σκελετών και των μνημείων» (όπως έλεγε ο Αλ. Παπαδιαμάντης) συγκοιτεί, σ' αυτά τα σκληροτράχηλα μέρη, με τη βίαιη τουριστική διάχυση, το εκτυφλωτικό μεσοαστικό φως με το υπερκόπιο πλήθος των πλοίων του καλοκαιριού, οι εξωφρενικοί διαμνημονιασμοί της ταυτότητας με τη βίαιη ηρωική επέκταση του ηπειρωτικού αυτοκρατορικού πολιτισμού.

Τι είναι όμως εκείνο που εξακολουθεί να μας αιχμαλωτίζει στην υποβλητική γοητεία του Αιγαίου Αρχιπελάγους; Νομίζω ότι η απάντηση σ' ένα τέ-

τοιο ερώτημα μας παραχωρείται από την ίδια τη σύσταση του θέματος, που συμπίπτει μ' εκείνο ειδικά το Αρχιπέλαγος που χωρίζει (και ενώνει) την Ανατολή από τη Δύση. Η τύρβη αυτής της «υδάτινης μετά-πόλης» δεν ανήκει ούτε στην Ανατολή ούτε στη Δύση. Βρίσκεται ανάμεσά τους. Το Αιγαίο είναι ένα θελκτικό αργακίνητο σύμπαν κοντινό και απρόοπτο, ορατό και κρυμμένο, που χαρίζει (ενώνοντας) και ενώνει (χωρίζοντας) την Ανατολή με τη Δύση. Το παράδοξο του έγκειται στο ότι μας θέλγει για κάτι που απουδίοτε αλλού θα θεωρούσαμε σημάδι καθυστέρησης: τη βραδυότητα των αλλαγών του στο χρόνο.

Η διόγκωση του τουρισμού και της κουλτούρας των διακοπών θα είναι εκείνα που θ' αλλάξουν ριζικά τη μοίρα του. Κεντρικός και αδιαφιλονίκητος πρωταγωνιστής αυτής της «διασποράς» αναδεικνύεται το ανθρώπινο σώμα. Οι επιπτώσεις μιας τέτοιας μεταβολής είναι πολλαπλές και επεκτείνονται στους ίδιους τους τρόπους με τους οποίους παράγεται και καταναλώνεται ο χώρος και ο πολιτισμός του Αιγαίου, που τους καλοκαιρινούς μήνες διαθέτει εστίες πυκνότητας μεγαλύτερες από τον πληθυσμό πολλών ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων. Ακόμη μια φορά η «ανάπτυξη» όχι μόνο δεν απέχει, αλλά μονάζει εξωτερικά με την «καταστροφή».

Το Αιγαίο γίνεται σήμερα ο τόπος μιας άνευ προηγουμένου λατρείας του σώματος και ενός ηδονισμού κάτω από τον καλοκαιρινό ήλιο που δεν μπορεί να υπάρξει έξω από το φανταστικό μας. Οι σημασίες του, επομένως, εκδηλώνονται μ' ένα είδος παροξυσμικής εσχιστικής αυτοπίας, η οποία γίνεται κατανοητή μέσα από θραύσματα και αντιφάσεις. Η

νέα συνθήκη αυτής της «διάσπαρτης ασκότητας» μας διεγείρει για κάτι στο οποίο μετέχουμε, παραμένοντας συγκυμμένοι. Αν το Αιγαίο ανήκει στις πιο γόνιμες περιοχές του δυτικού φανταστικού είναι γιατί έγινε γρήγορα αντικείμενο νοσταλγίας μιας εμπειρίας και μιας σχέσης με το φυσικό κόσμο που κάποτε εγκαταλείψαμε, για να διεκδικήσουμε βιαστικά την επιστροφή μας κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών. Να γιατί το Αιγαίο συμπίπτει με το ιδεώδες, δηλαδή με μια μεταφυσική γεωγραφία η οποία, την ίδια στιγμή που γίνεται επισκέψιμη, τείνει να είναι εξωπραγματική. Η περιβόητη ηλιοφάνεια, το γαλάζιο μιας θάλασσας (που στοιχειώνουν αρχαία μυστικά και θρύλλοι) και οι απότομες μεταβολές του καιρού υπάρχουν για να ενισχύουν και να αναπληρώνουν μια τέτοια διάθεση.

Τι συμβαίνει όμως με την πολυπόθητη ρετακτονική του – με την οποία μας στομώνουν τα αφηρώματα των περιοδικών και τα κραυγαλέα λευκώματα; Για να μην παλινδρομούμε στις γνωστές παρεξηγήσεις διευκρινίζω ότι δεν έχουμε να κάνουμε με κάποια ποιριστική ή μινιμαλιστική έκφραση, αλλά με ένα είδος αρχιτεκτονικής που το μεγαλύτερο πλεονέκτημά της είναι η έλλοξη ασφραγιστότητα. Το πιο ενδιαφέρον σε σχέση της έγκειται στο ότι πέτυχε πολλά στην ανάπτυξη της μορφής, δόχως να αναπτύξει τη μορφή. «Η αντίσταση στο φως» – όπως την αποκάλεσε κάποτε ο Οδ. Ελύτης –, να ποιο είναι το βαθύτερο νόημα αυτής της αρχιτεκτονικής. **■**

www.aegiancity.com. Η έκθεση συνοδεύεται από πολυσέλιδο κατάλογο που διατίθεται από τις εκδόσεις Futura